

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta (HE 19/2025 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 25/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Roope Jokinen, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Hanna Pihkanen, sisäministeriö
- neuvotteleva virkamies Anna Saarela, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Anna Bruun, työ- ja elinkeinoministeriö
- poliisitarkastaja Janne Lepsu, Poliisihallitus
- päälakimies Jan Sjöblom, suojelupoliisi
- tutkija Juho Partanen, keskusrikospoliisi
- erityisasiantuntija Hannu-Pekka Peura, Maahanmuuttovirasto
- johtava juristi Arja Paijo, Kansaneläkelaitos
- juristi Valpuri Tarkka, Pakolaisneuvonta ry
- asianajaja Kari Kuusisto, Suomen Asianajajat

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- lapsiasiavaltuutetun toimisto
- sosiaali- ja terveysministeriö
- korkein hallinto-oikeus
- Itä-Suomen hallinto-oikeus
- yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- Verohallinto
- Akava ry
- Amnesty International, Suomen osasto ry

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansalaisuuslakia.

Esityksen tavoitteena on uudistaa kansalaisuuslakia pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä. Tämän esityksen ehdotuksilla on tarkoitus vahvistaa sitä lähtökohtaa, että kansalaisuuden saaminen edellyttää osoitusta onnistuneesta kotoutumisesta yhteiskuntaan. Lisäksi tarkoituksena on korostaa entisestään turvallisuuteen liittyvien riskien huomioimista ja yhteiskunnan sääntöjen noudattamista.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia henkilöllisyyttä, nuhteettomuutta ja toimeentuloa koskeviin kansalaistamisen edellytyksiin. Hakijan velvollisuutta selvittää omaa henkilöllisyyttään lisättäisiin. Nuhteettomuusedellytystä muutettaisiin siten, että rikokseen syyllistymisestä johtuvat seuraukset olisivat entistä tuntuvammat. Toimeentulon osalta edellytettäisiin jatkossa turvattua toimeentuloa. Lisäksi korostettaisiin kansallisen turvallisuuden arvioinnin merkitystä kansalaisuuden saamisen kannalta.

Kansalaisuuden menettämiseen ehdotetaan muutoksia tilanteissa, joissa kansalaisuuden voi menettää joko väärin tietojen antamisen perusteella tai syyllistymällä tiettyihin Suomen elintärkeitä etuja loukkaaviin rikoksiin.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.2025.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallitusohjelman mukaan kansalaisuuslaki (359/2023) uudistetaan kuluvalle vaalikaudella tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä. Muutokset toteutetaan kolmessa vaiheessa. Kansalaisuuslain asumisaikaedellytykseen tehdyt muutokset ovat tulleet voimaan lokakuussa 2024 (HaVM 14/2024 vp — HE 27/2024 vp). Uudistuksen kolmannessa vaiheessa on tarkoitus lisätä kansalaisuuskoetta koskevat säännökset kansalaisuuslakiin. Tätä koskeva hallituksen esitys on suunniteltu annettavaksi eduskunnalle vielä syysistuntokaudella 2025.

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia henkilöllisyyttä, nuhteettomuutta ja toimeentuloa koskeviin kansalaistamisen edellytyksiin. Hakijan velvollisuutta selvittää omaa henkilöllisyyttään ehdotetaan lisättäväksi. Hakijan henkilöllisyyttä ei jatkossa pidetä selvitettyinä pelkästään ajan kulumisen perusteella, jos tälle on myönnetty muukalaispassi kansalaisuusvaltion passin hankkimista varten, vaan hänen tulee esittää henkilöllisyydestään asiakirjanäyttöä tai muuta selvitystä. Nuhteettomuusedellytystä muutetaan siten, että rikokseen syyllistymisestä johtuvat seuraukset ovat entistä tuntuvammat. Rikoksista seuraavia odotusaikoja ehdote-

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

taan pidennettäväksi yleisesti yhdellä vuodella. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että odotusaikaa ei määrätä, jos hakija on tuomittu syyllistymisestä erittäin vakavaa rikokseen.

Kansalaisuuden hakijalta edellytetään jatkossa turvattua toimeentuloa. Lisäksi korostetaan kansallisen turvallisuuden arvioinnin merkitystä kansalaisuuden saamisessa. Kansalaisuuden menettämistä koskevaan sääntelyyn ehdotetaan muutoksia tilanteissa, joissa kansalaisuuden voi menettää joko väärin tietojen antamisen perusteella tai syyllistymällä tiettyihin Suomen elintärkeitä etuja loukkaaviin rikoksiin. Valiokunta käsittelee jäljempänä tarkemmin ehdotettua toimeentuloedellytystä, kansallisen turvallisuuden arviointia ja kansalaisuuden menettämistä koskevaa sääntelyä.

Esityksen yleisenä tavoitteena on tiukentaa kansalaistamisen edellytyksiä hallitusohjelman mukaisesti. Hallintovaliokunta pitää kotoutumista erittäin tärkeänä osana kokonaisvaltaista ja hallittua maahanmuuttopolitiikkaa. Valiokunta pitää perusteltuna, että myös Suomen kansalaisuuden saaminen edellyttää nykyistä vahvemmin sitä, että hakija osoittaa kotoutuneensa suomalaiseen yhteiskuntaan. Uudella toimeentuloedellytyksellä painotetaan kansalaisuuden hakijan oman toimeentulon turvaamista osoituksena onnistuneesta kotoutumisesta. Nuhteettomuusedellytykseen tehtävillä muutoksilla puolestaan korostetaan yhteiskunnan sääntöjen noudattamisen merkitystä kansalaisuuden saamisen edellytyksenä. Myös turvallisuuteen liittyvien riskien huomioimista on etenkin vallitsevassa turvallisuustilanteessa syytä korostaa aiempaa enemmän.

Valiokunta on aiemmissa kannanotoissaan (esim. HaVM 8/2024 vp ja HaVM 45/2022 vp) korostanut erityisesti suomen tai ruotsin kielen osaamisen keskeistä merkitystä maahanmuuttajien työllistymisessä ja yhteiskuntaan kotoutumisessa. Valiokunta toteaa tässäkin yhteydessä, että kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta ja toimivuutta tulee jatkuvasti edistää. Valiokunta on jo aiemmin katsonut, että kotouttamistoimenpiteiden velvoittavuutta tulee edelleen lisätä ja että maahanmuuttajilta tulee edellyttää suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. Lisäksi valiokunta on korostanut yksilön omaa aktiivisuutta ja vastuuta kotoutumisestaan. Viimeksi mainitut näkökohdat on otettu hallituksen esityksessä huomioon siltä osin kuin ne koskevat kansalaistamisen edellytyksiä.

Kansalaisuuslain muutosten kokonaisuuteen kuuluvat edellä todetuina tavoin nyt esillä olevien muutosten lisäksi jo voimaan tulleet asumisajan muutokset ja seuraavassa vaiheessa käyttöön otettava kansalaisuuskoee. Esityksessä on pyritty arvioimaan myös näiden eri vaiheissa tehtävien muutosten yhteisvaikutuksia. Kansalaistamisen edellytysten tiukentamisen on arvioitu vaikuttavan vireille tulevien hakemusten ja hakemuksiin tehtävien kielteisten päätösten määrään. Nyt ehdotetuilla muutoksilla ei odoteta olevan merkittäviä vaikutuksia asiantuntijatyötä tekevien henkilöiden muuttosuunnitelmiin tai Suomen houkuttelevuuteen. Työttömyys voi kuitenkin vaikuttaa aiempaa enemmän kansalaisuuden saamiseen. Ehdotettujen muutosten arvioidaan vaikuttavan myönteisesti kansalliseen turvallisuuteen. Lainsäädännölle asetettujen tavoitteiden toteutumisen seuranta on osa toimivaa lainsäädäntöprosessia.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 25/2025 vp) mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos valiokunnan sen 17 a §:n 3 momentista esittämä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon. Hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen muuttamista niin, että lapsen edun huomioon ottaminen turvataan perustuslakiva-

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

liokunnan edellyttämin tavoin nimenomaisesti laissa. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Kansallinen turvallisuus

Kansalaisuuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 a § kansalaisuuden myöntämättä jättämisestä kansallisen turvallisuuden perusteella. Henkilölle ei ehdotetun pykälän mukaan myönnetä kansalaisuutta hakemuksen tai ilmoituksen perusteella, vaikka hän täyttäisi kansalaisuuden saamisen edellytykset, jos on perusteltua syytä epäillä, että kansalaisuuden myöntäminen vaarantaa kansallista turvallisuutta, tai jos kansalaisuuden myöntäminen muusta painavasta syystä hakijan kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella on vastoin yhteiskunnan tai valtion etua. Valiokunta toteaa, että ehdotetun säännöksen sisältö vastaa pääosin voimassa olevan lain 13 §:n 3 momenttia, joka ehdotetaan nyt kumottavaksi.

Keskeisin muutos nykytilaan on se, että ehdotettu 6 a § mahdollistaa kielteisen päätöksen tekemisen siinä tarkoitetuilla perusteilla myös kansalaisuusilmoitukseen, kun nykyinen säännös koskee vain kansalaisuushakemuksia. Tiettyjen hakijaryhmien, kuten entiset Suomen kansalaiset ja Pohjoismaan kansalaiset, kansalaisuuden saamista on helpotettu ilmoitusmenettelyllä, jossa kansalaisuuden saamiselle on vähemmän edellytyksiä kuin hakemusmenettelyssä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kansallinen turvallisuus voidaan ottaa huomioon hakemusmenettelyn lisäksi myös ilmoitusmenettelyssä. Tämä edellyttää sitä, että Maahanmuuttovirasto voi pyytää suojelupoliisin ja keskusrikospoliisin lausunnon molemmissa menettelyissä.

Perustelujen mukaan kansallinen turvallisuus käsittää koko yhteiskunnan turvallisuuden. Siihen kohdistuvia uhkia ovat esimerkiksi terrorismi, vakoilu ja vieraan valtion vahingollinen toiminta. Tällaisten uhkien ennalta ehkäisy ja torjunta kuuluvat suojelupoliisin tehtäviin. Keskusrikospoliisin tehtäviin puolestaan kuuluu muun muassa kansainvälisen, järjestäytyneen, ammattimaisen ja muun vakavan rikollisuuden torjunta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotetun kaltainen sääntely, joka poikkeuksellisesti mahdollistaa kansalaisuuden epäämisen, vaikka henkilö täyttäisi kansalaisuuden saamisen edellytykset, on perustuslain 5 §:n esitöissä ja soveltamiskäytännössä lainsäätäjälle jätetyn harkintamarginaalin (ks. esim. PeVL 16/2024 vp, kappale 5) puitteissa mahdollinen. Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotettuja käsitteitä ja niiden merkitystä tässä asiayhteydessä ei hallituksen esityksen perusteluissa erityisemmin avata. Perustuslakivaliokunnan mielestä säännösehdoista tai ainakin sen perusteluja tulisi tältä osin pyrkiä täsmentämään.

Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetun 6 a §:n perusteella tehtävissä Maahanmuuttoviraston kielteisissä päätöksissä taustalla on, samoin kuin nykyisinkin vastaavissa tilanteissa, suojelupoliisin tai keskusrikospoliisin lausunto. Näiltä viranomaisilta voidaan ehdotetun 46 §:n 2 momentin mukaan pyytää jatkossa lausunto kansalaisuushakemuksesta ja -ilmoituksesta. Ehdotetun sääntelyn mukaiset kansalliseen turvallisuuteen liittyvät perusteet kytkeytyvät suojelupoliisin toimialaan ja valtion tai yhteiskunnan etuun liittyvät perusteet keskusrikospoliisin toimialaan. Valiokunta toteaa, että ehdotetussa säännöksessä käytettyjä käsitteitä tulee tässä asiayhteydessä tulkita sen valossa, mitä suojelupoliisin ja keskusrikospoliisin tehtäviin kuuluu. Valiokunta viittaa näiden viranomaisten tehtävien osalta hallituksen esityksen perusteluihin.

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

Hallintovaliokunta katsoo hallituksen esityksen perustelujen ja muun saamansa selvityksen perusteella, että ehdotetut 6 a § ja 46 §:n 2 momentti muodostavat yhdessä suojelupoliisin ja keskusrikospoliisin toimialaa koskevan lainsäädännön kanssa riittävän tarkkarajaista sääntelyä sellaisista turvallisuuteen liittyvistä perusteista, joilla kansalaisuus voidaan jättää myöntämättä ehdotetussa sääntelyssä tarkoitetuissa tilanteissa. Valiokunta ei ehdota sääntelyyn tältä osin muutoksia.

Toimeentuloedellytys

Kansalaistamisen yleisenä edellytyksenä on asumisaikaedellytyksen, nuhteettomuusedellytyksen ja kielitaitoedellytyksen lisäksi se, että hakija pystyy luotettavasti selvittämään, miten hän saa toimeentulonsa. Lähtökohtana nykyisin on, että toimeentulon tulee olla laillista ja se voi perustua palkkatyöhön, yritystoimintaan, etuuksiin tai muuhun tulonlähteeseen. Toimeentulo voi näin ollen perustua esimerkiksi yhteiskunnan myöntämiin tukiin ja etuuksiin. Toimeentulolähteen selvittäminen liittyy voimassa olevassa sääntelyssä osaltaan sen varmistamiseen, että hakija täyttää kansalaistamisen muut edellytykset, erityisesti asumisaika- ja nuhteettomuusedellytykset. Toimeentuloon perustuvia kielteisiä kansalaisuuspäätöksiä on tehty voimassa olevan lain perusteella melko vähän (n. 20 päätöstä/vuosi).

Kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 5 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että kansalaisuuden saaminen hakemuksesta edellyttää jatkossa sitä, että hakijan toimeentulo on turvattu. Tarkoituksena on, että painopiste on toimeentulolähteen laillisuuden tarkastelun sijaan turvatussa toimeentulossa. Käytännössä edellytetään nykyistä enemmän toimeentulon ja kotoutumisen osoittamista esimerkiksi työnteolla tai yritystoiminnalla. Uusi toimeentuloedellytys ei pääsääntöisesti täyty, jos hakijan toimeentulo perustuu pelkästään viimesijaiseen yhteiskunnan myöntämään tukeen.

Ehdotetussa 17 a §:ssä säädetään toimeentulon osoittamisesta ja toimeentuloedellytyksestä poikkeamisesta. Toimeentuloedellytys täyttyy, jos hakija antaa luotettavana pidettävän tiedon toimeentulonsa perusteesta ja on viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana turvautunut työttömyysetuuteen tai toimeentulotukeen yhteensä korkeintaan kolmen kuukauden ajan. Toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioidaan kansalaisuushakemuksen ratkaisuhetken tilanteen mukaan, kuten muidenkin edellytysten. Toimeentuloedellytys ei koske alle 18-vuotiasta eikä 65 vuotta täyttä henkilöä.

Saadun selvityksen mukaan päätösharkinnassa tarkastellaan toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioitaessa rajattua kahden vuoden ajanjaksoa välittömästi ennen kansalaisuushakemuksen ratkaisemista. Vaikka hakija on saanut näiden kahden vuoden aikana erilaisia etuuksia, hän voi täyttää toimeentuloedellytyksen, jos työttömyysetuuden ja/tai toimeentulotuen saamisen kesto ei ole ylittänyt yhteensä kolmea kuukautta. Ehdotetussa sääntelyssä on pyritty ottamaan huomioon esimerkiksi lyhytaikaiset työttömyysjaksot, jotka eivät estä toimeentuloedellytyksen täyttymistä. Perhe-etuuksien, opintotuen, asumistuen tai eläkkeen saaminen ei vaikuta jatkossakaan kansalaisuuden saamisen mahdollisuuteen, jos hakija ei ole turvautunut keskeisesti työttömyysturvaan tai toimeentulotukeen.

Valiokunta toteaa, että ehdotetun lain mukaan hakijalle voidaan myöntää Suomen kansalaisuus, vaikka toimeentuloedellytys ei täyty, jos hänen terveydentilansa tai vammansa pitkäaikaisesti es-

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

tää sen täyttämisen tai hän ei muusta erittäin painavasta syystä pysty täyttämään sitä. Toimeentuloedellytyksestä voidaan siis poiketa, jos hakijan toimintakyky on pitkäaikaisesti alentunut lääketieteellisistä syistä niin, että hänen ei voida kohtuudella olettaa täyttävän edellytystä. Edellytyksestä poikkeaminen on mahdollista myös silloin, kun toimeentuloedellytys muodostuu muutoin kohtuuttomaksi hakijasta itsestään riippumattomasta syystä. Valiokunta korostaa, että näissä tilanteissa on kysymys poikkeuksellisista tilanteista. Hallintovaliokunta ehdottaa sääntelyn täydentämistä maininnalla lapsen edun huomioon ottamisesta jäljempänä yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin perustein. Valiokunta tähdentää tältä osin, että pelkästään se, että päätös koskee myös lasta, ei automaattisesti johda toimeentuloedellytyksestä poikkeamiseen.

Kansalaisuuden menettäminen

Kansalaisuuslain 33 §:ssä säädetään kansalaisuuden menettämisestä väärin tietojen antamisen perusteella ja 33 a §:ssä kansalaisuuden menettämisestä maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen perusteella.

Suomen kansalaisuuden voi voimassa olevan sääntelyn mukaan menettää tietyin edellytyksin, jos hakija on ennen kansalaisuuden myöntämistä antanut vääriä tietoja tai salannut olennaisen seikan. Sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että kansalaisuuden menettämisestä voidaan päättää myös sillä perusteella, että henkilö on saanut kansalaisuuden toimimalla muutoin petollisesti. Perustelujen mukaan säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi tilanteessa, jossa kansalaisuuden myöntämisen jälkeen käy ilmi, että kielitaitoedellytyksen täyttymiseksi vaadittavan kielikokeen on suorittanut kansalaistetun henkilön puolesta joku muu. Säännöksen soveltaminen edellyttää, että kansalaisuushakemukseen olisi tehty kielteinen päätös, jos todellinen asiointila olisi ollut päätöstä tehtäessä tiedossa.

Päätös kansalaisuuden menettämisestä voidaan ehdotetun sääntelyn mukaan tehdä, jos kansalaisuushakemuksen tai -ilmoituksen ratkaisemisesta on kulunut enintään kymmenen vuotta, kun nykyisin mainittu enimmäisaika on viisi vuotta. Valiokunta pitää tärkeänä, että viranomaisten mahdollisuuksia puuttua väärin perustein myönnettyihin kansalaisuuksiin vahvistetaan. Sääntelyllä pyritään myös osaltaan ehkäisemään ennalta sellaista hakijan tahallista ja moitittavaa toimintaa, jonka johdosta päätöksenteko perustuisi virheelliseen tai harhaanjohtavaan tietoon.

Kansalaisuuden voi nykyisin mukaan menettää sellaiseen maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen perusteella, josta on säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vähintään kahdeksan vuotta vankeutta. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilö on tuomittu tällaisesta rikoksesta vähintään viiden vuoden vankeus- tai yhdistelmä-rangaistukseen. Vuonna 2019 voimaan tulleita säännöksiä ei ole vielä kertaakaan sovellettu.

Hallintovaliokunta on useissa yhteyksissä todennut, että Suomen turvallisuus- ja toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina merkittävästi. Valtioiden välisissä suhteissa ovat korostuneet aggressiiviset toimet, vakoilu ja vihamielinen vaikuttaminen. Lisäksi terrorismin rahoittamiseen liittyvän riskin on havaittu kohonneen. Valiokunta pitää tarpeellisena ehdotettua muutosta, jonka mukaan kansalaisuuden voi jatkossa menettää sellaiseen maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen perusteella, josta voi lain mukaan seurata kuuden vuoden vankeusran-

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

gaistus ja että teosta tuomitun rangaistuksen raja lasketaan viidestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Muutoksella arvioidaan olevan sekä yleisestävää että erityisestävää vaikutusta.

Valiokunta toteaa, että ehdotetun sääntelyn perusteella yhä useampi Suomen elintärkeitä etuja loukkaava teko voi johtaa kansalaisuuden menettämiseen. Kansalaisuuden voi menettää esimerkiksi terrorismin rahoittamiseen liittyvien rikosten perusteella nykyistä laajemmin. Valiokunta toteaa lisäksi selvyuden vuoksi, ettei Suomen kansalaisuutta voi jatkossakaan menettää, jos henkilöstä tulisi sen seurauksena kansalaisuudeton.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

17 a §. Toimeentulon osoittaminen ja toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen. Kansalaisuuden hakijalta edellytetään ehdotetun 13 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan, että hänen toimeentulonsa on turvattu. Lain 17 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi toimeentulon osoittamisesta ja toimeentuloedellytyksestä poikkeamisesta. Toimeentuloedellytys ei pykälän ehdotetun 2 momentin mukaan koske alle 18-vuotiaista eikä 65 vuotta täyttänyttä henkilöä. Hakijalle voidaan ehdotetun 3 momentin mukaan myöntää Suomen kansalaisuus, vaikka toimeentuloedellytys ei täyty, jos hänen terveydentilansa tai vammansa pitkäaikaisesti estää sen täyttämisen tai hän ei muusta erittäin painavasta syystä pysty täyttämään sitä.

Vaikka toimeentuloedellytys ei koske alle 18-vuotiaita, sen soveltamisella voi olla välillistä vaikutusta myös lapsiin. Perheen vanhempien hakiessa kansalaisuutta lapset ovat usein kanssahakijoina, joille voidaan myöntää kansalaisuus vain yhdessä hakijan kanssa. Jos hakijana oleva huoltaja ei täytä toimeentuloedellytystä eikä käsillä ole perusteita toimeentuloedellytyksestä poikkeamiselle, ei kanssahakijana oleva lapsikaan saa kansalaisuutta.

Toimeentuloedellytyksestä voidaan lakiehdotuksen 17 a §:n 3 momentin mukaan hakijan terveydentilaan tai vammaisuuteen liittyvien syiden lisäksi poiketa, jos poikkeamiselle on olemassa muutoin erittäin painava syy. Tarkoituksena on perustelujen mukaan ottaa huomioon sellaiset poikkeukselliset ja ennakoimattomat tilanteet, joissa toimeentulon osoittaminen muodostuisi muiden kuin hakijan terveydentilaan tai vammaisuuteen liittyvien syiden vuoksi muutoin kohtuuttomaksi hakijasta itsestään riippumattomista syistä. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan harkinnassa olisi huomioitava myös lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen määräykset. Sopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Valinta erilaisten ratkaisuvaihtojen välillä olisi säännöksiä sovellettaessa tehtävä lapsen edun mukaisesti.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen huomioon ottamiseksi, että pykälän 3 momenttiin lisätään nimenomainen maininta siitä, että harkinnassa on otettava huomioon lapsen etu. Valiokunta toteaa, että lapsen etu on aina yksilöllinen ja sidottu lapsen kulloiseenkin elämäntilanteeseen. Pelkästään se, että toimeentuloedellytys ei asiassa täytyisi ja päätös koskisi myös lasta, ei yksinään ja automaattisesti johtaisi toimeentuloedellytyksestä poikkeamiseen. Lapsen edun huomioon ottamisessa voisi olla kyse esimerkiksi sel-

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

laisesta poikkeuksellisesta tilanteesta, jossa työssä käyvän perheen tarve toimentulotuelle olisi johtunut lapsen terveyteen liittyvästä ennakoimattomasta ja painavasta seikasta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 19/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

kansalaisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kansalaisuuslain (359/2003) 13 §:n 3 momentti, 14 §:n 2 momentti ja 42 §, sellaisina kuin niistä ovat 14 §:n 2 momentti laissa 579/2011 ja 42 § laissa 564/2019, *muutetaan* 2 §:n 7 kohta, 6 §:n 3 momentti, 13 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohta, 19 a §:n 2 momentti, 25 §, 26 §:n 1 kohta, 33 §:n 1 ja 4 momentti, 33 a §:n 1 momentti, 41 § ja 46 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 3 momentti sekä 13 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohta laissa 579/2011, 19 a §:n 2 momentti laeissa 579/2011 ja 409/2015, 25 § osaksi laissa 974/2007, 26 §:n 1 kohta laissa 781/2022, 33 a §:n 1 momentti laissa 564/2019 sekä 41 § laissa 974/2007, ja *lisätään* lakiin uusi 6 a ja 17 a § sekä 19 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 579/2011 ja 409/2015, uusi 5 momentti seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

7) *lapsella* alle 18-vuotiasta henkilöä;

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

6 §

Selvitetty henkilöllisyys

Jos ulkomaalainen on vähintään viimeksi kuluneet kymmenen vuotta esiintynyt väestötietojärjestelmästä ilmenevällä henkilöllisyydellä, hänen henkilöllisyyttään pidetään 1 momentin mukaisesti selvitettyinä, vaikka hän on aiemmin esiintynyt useammalla kuin yhdellä henkilöllisyydellä. Henkilöllisyyttä ei kuitenkaan pidetä selvitettyinä yksinomaan kymmenen vuoden ajan kuluminen perusteella, jos hakijalle on myönnetty muukalaispassi ulkomaalaislain (301/2004) 134 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella kansalaisuusvaltion passin hankkimista varten, vaan hakijan on tällöin esitettävä kansalaisuusvaltionsa passi tai selvitys siitä, että kansalaisuusvaltion passin saaminen ei ole ollut mahdollista sellaisista syistä, jotka eivät ole johtuneet hakijasta.

6 a §

Kansalaisuuden myöntämättä jättäminen kansallisen turvallisuuden perusteella

Henkilölle ei myönnetä kansalaisuutta hakemuksen tai ilmoituksen perusteella, vaikka hän täyttäisi kansalaisuuden saamisen edellytykset, jos on perusteltua syytä epäillä, että kansalaisuuden myöntäminen vaarantaa kansallista turvallisuutta, tai jos kansalaisuuden myöntäminen muusta painavasta syystä hakijan tilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella on vastoin yhteiskunnan tai valtion etua.

13 §

Kansalaistamisen yleiset edellytykset

Ulkomaalaiselle myönnetään hakemuksesta Suomen kansalaisuus, jos hakemusta ratkaistaessa:

1) hän on täyttänyt 18 vuotta;

5) hänen toimeentulonsa on turvattu (*toimeentuloedellytys*); ja

17 a §

Toimeentulon osoittaminen ja toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen

Toimeentuloedellytys täyttyy, jos hakija antaa luotettavana pidettävän tiedon toimeentulonsa perusteesta ja on viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana turvautunut työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettuun työttömyysetuuteen tai toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen yhteensä korkeintaan kolmen kuukauden ajan.

Toimeentuloedellytys ei koske alle 18-vuotiasta eikä 65 vuotta täyttäneitä henkilöä.

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

Hakijalle voidaan myöntää Suomen kansalaisuus, vaikka toimeentuloedellytys ei täyty, jos hänen terveydentilansa tai vammansa pitkäaikaisesti estää sen täyttämisen tai hän ei muusta erittäin painavasta syystä pysty täyttämään sitä. **Harkinnassa on otettava huomioon lapsen etu.**

19 a §

Odotusajan määräytyminen

Edellä 1 momentissa tarkoitettu odotusaika on:

- 1) sakkorangaistuksen osalta vähintään vuosi ja enintään neljä vuotta luettuna rikoksen tekopäivästä;
- 2) rikoksen, josta tuomioistuin on jättänyt rangaistuksen tuomitsematta, osalta vähintään kaksi ja enintään neljä vuotta luettuna rikoksen tekopäivästä;
- 3) ehdollisen vankeusrangaistuksen, valvontarangaistuksen, yhdyskuntapalvelun ja nuorisorangaistuksen osalta vähintään kolme ja enintään viisi vuotta luettuna rikoksen tekopäivästä;
- 4) ehdottomana tuomitun vankeusrangaistuksen osalta vähintään neljä ja enintään kahdeksan vuotta luettuna rangaistuksen suorittamisesta.

Odotusaikaa ei määrätä eikä hakijaa 19 §:n 1 momentissa tarkoitettut seikat huomioon ottaen kansalaisteta toistaiseksi, jos hänet on tuomittu syyllistymisestä erittäin vakavaan rikokseen.

25 §

Täysivaltaiseksi tulon vaikutus vireillä olevaan hakemukseen

Jos kanssahakija täyttää 18 vuotta ennen kuin hakemus on ratkaistu, hänen on täydennettävä hakemus itseään koskevaksi.

Jos lapsi täyttää 18 vuotta ennen kuin huoltajan hänen puolestaan tekemä hakemus on ratkaistu, hänen on vahvistettava allekirjoituksellaan hakemus. Jos hakemusta ei vahvisteta, se hylätään.

Maahanmuuttovirasto asettaa 1 ja 2 momentissa tarkoitetuille henkilöille kohtuullisen määräajan, jossa hakemusta on täydennettävä tai se on vahvistettava. Hakijaan, joka on täydentänyt kansalaisuushakemusta tai joka on vahvistanut kansalaisuushakemuksen, sovelletaan 23 §:n 2 momentissa ja 24 §:n 3 momentissa säädettyjä edellytyksiä, jos ne ovat täyttyneet ennen 18 ikävuoden täyttämistä. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun hakijaan sovelletaan toimeentuloedellytyksen osalta 17 a §:n 2 momentin alle 18-vuotiaita henkilöitä koskevia säännöksiä.

26 §

Ulkomaalainen, jonka isä tai äiti on Suomen kansalainen

Ulkomaalainen, joka ei saa 9 §:n nojalla Suomen kansalaisuutta, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänen syntyessään isä tai vanhemmuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti oli Suomen kansalainen ja hän syntyi:

- 1) Suomessa ja isyys tai äitiys vahvistettiin hänen täytettyään 18 vuotta; tai
-

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

33 §

Kansalaisuuden menettäminen väärin tietojen antamisen perusteella

Jos henkilö on antanut sellaisen henkilöönsä koskevan tai muun väärän tai harhaanjohtavan tiedon, jonka tunteminen olisi johtanut Suomen kansalaisuuden epäämiseen, taikka salannut sellaisen olennaisen seikan, joka olisi vaikuttanut samalla tavoin, voidaan päättää, että henkilö menettää hakemuksesta tai ilmoituksesta saadun Suomen kansalaisuuden. Henkilölle myönnetyn Suomen kansalaisuuden menettämisestä voidaan päättää myös sillä perusteella, että hän on saanut kansalaisuuden toimimalla muutoin petollisesti.

Päätöstä kansalaisuuden menettämisestä ei voida 1 ja 2 momentin mukaisissa tapauksissa tehdä, jos kansalaisuushakemuksen tai -ilmoituksen ratkaisusta on kulunut yli kymmenen vuotta.

33 a §

Kansalaisuuden menettäminen maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen perusteella

Jos henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus, on tuomittu Suomessa lainvoimaisella tuomiolla rikoslain (39/1889) 12 luvun 1–6 tai 9 §:n, 13 luvun 1 tai 2 §:n, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3–8 kohdan tai 2 tai 3 momentin taikka 1 a, 3, 4, 4 a, 4 c, 5, 5 a tai 5 b §:n mukaisesta Suomen elintärkeitä etuja vastaan kohdistuneesta rikoksesta vähintään kahden vuoden pituiseen ehdottomaan vankeus- tai yhdistelmä-rangaistukseen, voidaan päättää, että henkilö menettää Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuuden voi menettää myös henkilö, joka on tuomittu edellä tarkoitettuun rangaistukseen edellä tarkoitettun rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen tai sen yritykseen.

41 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

46 §

Lisäselvitysten hankkiminen

Hakemuksesta ja ilmoituksesta voidaan pyytää lausunto suojelupoliisilta, keskusrikospoliisilta, Pääesikunnalta ja asianomaiselta sosiaaliviranomaiselta.

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olleeseen kansalaisuushakemukseen ja -ilmoitukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetyn kansalaisuuden menettämisestä päättämiseen sovelletaan 33 §:ää sellaisena kuin se oli tämän lain voimaan tullessa.

Kansalaisuuden menettämiseen Suomen elintärkeitä etuja vastaan tehtyjen rikosten perusteella sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 33 a §:n 1 momenttia, jos rikokset on tehty sen voimassa ollessa.

Helsingissä 30.9.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp
Vastalause 1

Vastalause 1

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansalaisuuslakia siten, että kansalaisuuden saamisen edellytyksiä tiukennetaan. Ehdotettujen muutosten lähtökohta on, että kansalaisuuden saamisen edellytyksenä on onnistunut kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja niillä korostetaan turvallisuuteen liittyvien riskien huomioimista ja yhteiskunnan sääntöjen noudattamista.

Hallituksen esityksen päälinja on kannatettava. Kansalaisuus merkitsee, että henkilö hyväksytään pysyvästi ja kaikilta osin suomalaisen yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Kansalaisuutta vastaan on perusteltua edellyttää sitoutumista Suomeen ja suomalaisen yhteiskunnan perusarvoihin, sääntöihin ja käytäntöihin. Tätä tarkoitusta palvelee nuhteettomuusedellytyksen tiukentaminen sekä vaatimus turvatusta toimeentulosta.

Esityksessä toimeentuloedellytyksen täyttyminen on sidottu siihen, että hakija antaa luotettavana pidettävän selvityksen toimeentulonsa perusteista, ja että hän on viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana turvautunut työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettuun työttömyysetuuteen tai toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen enintään kolmen kuukauden ajan.

Kolmen kuukauden aikaraja voi useimmissa tapauksissa olla perusteltu. Joissain tilanteissa se on kuitenkin liian tiukka suhteessa tosiasiallisiin olosuhteisiin. Myös hyvin kotoutunut ja työelämässä oleva henkilö voi kohdata yllättäviä tilanteita, jotka johtavat tilapäiseen työttömyyteen. Maahanmuuttajat työskentelevät muuta väestöä useammin määräaikaissa tai muulla tavoin epävarmoissa työsuhteissa, ja erityisesti maahanmuuttajanaisten työmarkkina-asema on monesti heikko. Esimerkiksi vanhempainvapaalta palattaessa voi olla vaikea työllistyä riittävän nopeasti niin, ettei kolmen kuukauden aikaraja ylity. Erityisesti yksinhuoltajat voivat joutua tilanteisiin, joissa aikarajan ehdoton soveltaminen olisi kohtuutonta.

Tämän vuoksi katsomme, että toimeentuloedellytykseen tulisi lisätä joustoa ennakoimattomien ja poikkeuksellisten tilanteiden varalta. Mikäli olosuhteet ovat sellaiset, että tukiin turvautuminen ei osoita heikkoa kotoutumista tai puutteellista työmarkkinavalmiutta, ei tukiin turvautumista yli kolmen kuukauden ajan ole perusteltua pitää ehdottomana esteenä kansalaisuuden saamiselle.

Tämän vuoksi ehdotetaan lakiehdotuksen 17 a §:ää muutettavaksi niin, että toimeentuloedellytys voidaan katsoa täyttyneeksi, vaikka hakija olisi turvautunut työttömyysetuuteen tai toimentulotukeen kahden vuoden aikana yli kolmen kuukauden ajan, jos tukiin ei kuitenkaan ole turvauduttu yli kuuden kuukauden ajan ja tukiin turvautuminen on johtunut poikkeuksellisista olosuhteista tai muuten tilapäisistä syistä, joihin hakija ei ole kohtuudella voinut vaikuttaa.

Koska edellytys luotettavasta selvityksestä toimeentulon perusteista säilyisi edelleen voimassa, tällainen jouston lisääminen ei vaarantaisi toimeentuloedellytyksen tarkoitusta.

**Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp
Vastalause 1**

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 17 a § muutettuna seuraavasti:

17 a §

Toimeentulon osoittaminen ja toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen

Toimeentuloedellytys täyttyy, jos hakija antaa luotettavana pidettävän tiedon toimeentulonsa perusteesta ja on viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana turvautunut työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettuun työttömyysetuuteen tai toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen yhteensä korkeintaan kolmen kuukauden ajan.

Jos hakija on turvautunut työttömyysetuuteen tai toimeentulotukeen edellä 1 momentissa tarkoitettun ajanjakson aikana yli kolmen, mutta ei kuitenkaan yli kuuden kuukauden ajan, voidaan toimeentuloedellytyksen katsoa täytyneeksi, mikäli hakija voi osoittaa, että tarkoitettuihin tukiin turvautuminen on johtunut poikkeuksellisista olosuhteista tai muuten tilapäisistä syistä, joihin hän ei ole kohtuudella voinut vaikuttaa [Uusi 2 mom].

Toimeentuloedellytys ei koske alle 18-vuotiasta eikä 65 vuotta täyttänyttä henkilöä.

Hakijalle voidaan myöntää Suomen kansalaisuus, vaikka toimeentuloedellytys ei täyty, jos hänen terveydentilansa tai vammansa pitkäaikaisesti estää sen täyttämisen tai hän ei muusta erittäin painavasta syystä pysty täyttämään sitä. Harkinnassa on otettava huomioon lapsen etu.

Helsingissä 30.09.2025

Eveliina Heinäluoma sd
Saku Nikkanen sd
Juha Viitala sd
Paula Werning sd

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Kansalaisuuslain muuttamista koskeva esitys jatkaa hallituksen ulkomaalaisvihamielisten uudistusten sarjaa. Kuluvalle vaalikaudella kansalaisuuslakia ollaan muuttamassa kolmessa osassa pääministeri Orpon hallituksen toimesta. Nyt kyseessä on toinen kansalaisuuslakia koskeva eduskunnalle annettu hallituksen esitys. Ensiksi haluammekin kiinnittää huomiota siihen, että kansalaisuuslain uudistuksen pilkkominen kolmeen osaan tekee vaikeaksi, ellei mahdottomaksi, eduskunnalle arvioida muutosten kokonaisvaikutuksia. Pidämme tätä hallituksen menettelyä erittäin ongelmallisena.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia henkilöllisyyttä, nuhteettomuutta ja toimeentuloa koskeviin kansalaistamisen edellytyksiin. Myös kansalaisuuden menettämisen ehtoihin esitetään muutoksia. Esityksen yleisenä tavoitteena todetaan kansalaistamisen edellytysten tiukentaminen hallitusohjelman mukaisesti. Emme pidä esityksen lähtökohtaista tavoitetta kannatettavana. Ehdotetut säännökset ovat eriarvoistavia ja toteutuessaan merkitsisivät kansalaisuuden muuttumista palkinoksi harvoille ja valituille sen sijaan, että se toimisi keinona kotoutumisen tukemiseksi. Kansalaistamisen kiristämisen edellytysten on valiokunnassa kuulluissa asiantuntijalausunnoissa arvioitu vaikuttavan myös kielteisesti muun muassa Suomen maakuvaan ja houkuttelevuuteen.

Sinänsä kannatettavaa on esityksessä mainittu turvallisuusnäkökulmien huomioiminen kansalaisuuden myöntämisessä ja sen menettämisessä. Pidämme kuitenkin nykyisiä nuhteettomuusedellytyksiä ja turvallisuuden huomioimista koskevia säännöksiä riittävinä, emmekä näe perusteita niiden kiristämiseksi. Kansalaisuuden menettämiseen liittyvän aikarajan kaksinkertaistaminen pidentää merkittävästi kansalaisuuteen liittyvää epävarmuutta. Yhteiskunnan etua kansalaisuuden epäämisen perusteena voidaan pitää myös hyvin tulkinnanvaraisena ja avoimena käsitteenä ottaen huomioon vaatimukset sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta.

Esityksessä ehdotetaan myös, että jatkossa henkilöllisyyttä ei pidettäisi selvitettyä yksinomaan kymmenen vuoden ajan kulumisen perusteella tilanteessa, jossa Maahanmuuttovirasto olisi myöntänyt hakijalle muukalaispassin kansalaisuusvaltion passin hankkimista varten. Esityksen perusteella jää epäselväksi, miksi olisi tarpeellista evätä muukalaispassin saaneilta henkilöiltä mahdollisuus henkilöllisyyden selvittämiseen viimesijaisella 10 vuoden asumisaikaa edellyttävällä keinolla, mikäli hakija olisi kertonut johdonmukaisesti henkilöllisyydestään. Henkilöllisyyden ei tosiasiaa voida katsoa olevan epäselvempi ainoastaan sen vuoksi, ettei henkilö ole onnistunut hankkimaan kansallista matkustusasiakirjaansa. Kansallisen matkustusasiakirjan hankkimista varten muukalaispassin saaneella henkilöllä voi olla monia syitä sille, miksi kotimaan passin hankkiminen ei ole muukalaispassista huolimatta mahdollista. Kyse voi olla käytännön haasteista tai henkilökohtaiseen tilanteeseen tai terveydentilaan liittyvistä syistä. Joskus kansallisen matkustusasiakirjan hankkiminen edellyttäisi käytännössä kotimaahan tai toiseen valtioon matkustamista. Tällöin on huomioitava, että vaikka ehdotettu muutos ei koskisi kansainvälistä suojelua saaneita henkilöitä, voi kyse kuitenkin olla henkilöistä, jotka ovat saaneet oleskeluluvan turvapaikkamenettelyn päätteeksi yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella tai ihmiskaupan uhrina ja joiden kotimaahan paluuseen liittyy riskejä esimerkiksi uudelleen uhriksi joutumisesta. Kat-

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp
Vastalause 2

somme, että ehdotetut kiristykset henkilöllisyyden selvittämistä koskeviin säännöksiin johtaisivatkin hyvin todennäköisesti yksilön kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että kansalaistamisen edellytykseksi asetettaisiin turvattu toimeentulo. Ehdotettu toimeentuloedellytyssääntely tiukentaa merkittävästi kansalaistamisen edellytyksiä voimassa olevaan lakiin verrattuna. Muutos asettaisi työttömänä olleet tai olevat sekä toimeentuloa saaneet ja saavat muihin kansalaisuutta hakeviin nähden eriarvoiseen asemaan. Toimeentuloedellytys kohdistuisi lähtökohtaisesti kaikkiin kansalaisuutta hakeviin, myös niihin henkilöihin, jotka ovat saaneet oleskeluluvan esimerkiksi vainosta, sodasta, ihmiskaupasta tai hakijan haavoittuvasta asemasta johtuen. Työttömäksi joutuneelle maahanmuuttajalle nopea työllistyminen kolmessa kuukaudessa voi olla erityisen haastavaa pelkästään jo syrjinnänkin vuoksi. Myös kaksi melko lyhyttäkin, 1—2 kuukauden työttömyysjaksoa, voisi johtaa siihen, että toimeentuloedellytyksen ei katsottaisi täyttyvän. Vaikka sääntely sisältääkin mahdollisuuden poiketa toimeentuloedellytyksestä tietyissä tilanteissa, muodostuu poikkeamisen kynnys todennäköisesti erittäin korkeaksi, kuten se on kielitaitoedellytysten kohdallakin muodostunut.

On kohtuutonta, että samaan aikaan kun suomalainen yhteiskunta hyötyy pienipalkkaisten maahanmuuttajien työpanoksesta, voisi kansalaisuuden saamisen estää vähäisenkin turvautuminen sosiaaliturvaan tilanteessa, jossa se esimerkiksi heikkojen työehtojen tai perheenjäsenen sairastumisen vuoksi on tarpeen. Toimeentulotuen yksittäiset tukisummat voivat olla hyvinkin pieniä, esimerkiksi vain kymppejä, mutta esityksen mukaan jo turvautuminen työttömyysetuuteen tai toimeentulotukeen yhteensä kolmena kuukautena kahden vuoden aikana estäisi kansalaisuuden saamisen. Sääntely voisi johtaa myös tilanteisiin, joissa toimeentuloetuuksiin ei uskalleta turvautua, jotta mahdollisuutta kansalaisuuden saamiseen ei menetettäisi. Lapsiperheissä tämä voi johtaa myös lapsen edun kannalta epäsuotuisiin tilanteisiin eikä kyseistä mahdollista negatiivista vaikutusta poista se, vaikka lapsen edun huomioon ottamisesta säädettäisiin laissa nimenomaisesti. Näistä syistä ehdotettu sääntely muodostuukin erityisen kohtuuttomaksi ja syrjiväksi.

Toimeentuloedellytystä koskevan ehdotuksen taustalla näyttää esityksen mukaan olevan ajatus kansalaisuuden myöntämisen kytkemisestä siihen, että kansalaistettava henkilö on kotoutunut yhteiskuntaan. Sen sijaan, että ehdotettu toimeentuloedellytyssääntely edistäisi ihmisten kotoutumista ja integroitumista yhteiskuntaan, se pikemminkin osaltaan estää sitä yhdessä muun ehdotetun sääntelyn kanssa. Esityksessä esitetty kotoutumiseen liittyvä perustelu ei siten vaikuta olevan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä tarkoitettulla tavalla sellainen perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu hyväksyttävä peruste eriarvoiselle kohtelulle, joka olisi myös oikeasuhtainen sekä kiinteässä ja asiallisessa yhteydessä lain tarkoitukseen. Täten ehdotusta voidaan pitää ongelmallisena myös perusoikeuksien näkökulmasta.

Hallintovaliokunnan käsittelyn ja asiantuntijakuulemisten jälkeen jää epäselväksi, mihin todelliseen ongelmaan hallitus puuttuu nyt esittämillään kansalaisuuslain muutoksilla. Vaikuttaakin siltä, että hallituksen ajamien kansalaisuuslain muutosten taustalla ovat lähtökohtaisesti hallituspuolueiden vahvan ideologiset painotukset, todellisten yhteiskunnan kokonaisedun kannalta hyödyllisten muutostarpeiden sijaan.

**Valiokunnan mietintö HaVM 19/2025 vp
Vastalause 2**

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 30.09.2025

Tiina Elo vihr
Anna Kontula vas